

Szétesek, ha megszólalok. Egyetlen szó véglegesen leválasztja, messze löki tükörképemet, talán a semmibe száll, hogy aztán sóvárogjak utána. [...] Az is lehet, hogy egy próbabábu állt ott...” Fölkavarja-e, megrázza-e a hősokeket ez a groteszk világ? Inkább a rezignáció, a kilátástalanság jellemzi őket. „Jó mélyre el vagyunk mi temetve, uram...” „Valami új terv készült itt, életnagyságban, és az embereket elfelejtették belerajzolni.” A hősokeket azt is érzik, hogy a korábbi szerepek, értékjelképek kiüresedtek. Szerepet, feladatot vállalni? Inkább „élni egyáltalán, merthogy közhelyesen egyszeri a létünk”. Az 1987-ben írt *A céda nyúl* egyik szereplője mondja: „Nem vagyok én Mikes Kelemen, utánam semmi nem marad. A meddő helytállás meg... olyan, akár az ima... Végigszenvedni, a semmiért, tehetetlenül? Mi értelme van az önfeláldozásnak, hogyha haszna nincs?” A narráció különös kettőssége, hogy az objektív, tudósítói hang igen sok meditatív-önreflexió részletet is megenged. A *Kínai védelem* kaftános idegene mindenáron mesélni akar, s valami dosztojevszkiji beszédkény-

szer jellemzi a *Földút* „barkasosait” is. *A céda nyúl* önelbeszélésébe ilyen mondatok keverednek: „A többit Leilának mondtam el... mintha hihetőbb lenne, hogyha hallja rajtam kívül valaki...” Zaklatott, levegő után kapkodó ember mozaikos, szeszélyesen kanyargó asszociáció-sora ez a történet. Az elbeszélő kevesebb figyelmet fordít az eseményekre, inkább a benyomásait próbálja elmondani, melyeket a történetek hagytak az emlékezetben és érzékekben.

Belenyugvásról volt szó az imént. Ám korántsem ilyen egyszerű a dolog. „Nem lehet, nem kell, nem szabad megmaradni itt” – olvashatjuk, s rögtön e mondat után egy minden megpróbáltatást túlélő kutya említettik: „mégis csodaszamba ment; a menekülés esélyét mutatta iszonyatos alakjában.” A *Földutat* pedig az esküvőre induló, a faluról megfélemezhető ifjú pár képe zárja. *A pusztulás gyönyörét* nemcsak e megszenvedett életigenlés miatt mondhatjuk az újabb magyar próza jelentős könyvének.

Olvasz Sándor

